

ПСИХОДРАМА: МЕТОД, МОЖЛИВОСТІ, ПЕРСПЕКТИВИ

Павло ГОРНОСТАЙ

Copyright © 2002

Під такою назвою 22-23 січня 2001 р. у Києві в Інституті соціальної та політичної психології АПН України проходила I Міжнародна науково-практична конференція, організована Київською асоціацією психодрами. Конференція зібрала понад 100 учасників з багатьох регіонів України — Києва і Київської області, Республіки Крим, Львова, Черкас, Вінниці, Запоріжжя, Херсона, Чернігова, Одеси, Івано-Франківська, Тернополя, а також фахівців з Угорщини — представників “Європейського інституту психодрами” (PIFE).

Цікавою та насиченою була програма конференції. Пленарне засідання відкрив президент “Асоціації психодрами” Л.І. Литвиненко (Київ), яка розповіла про історію цієї професійної організації. Асоціація виникла у вересні 1997 р. та об’єднала кваліфікованих психологів і психотерапевтів, які працюють у навчальних і наукових закладах, медичних установах. Їхня кваліфікація підтверджена сертифікатами міжнародної наукової організації “Європейський інститут психодрами”, колективним членом якої є також Київська асоціація. Члени асоціації є авторами багатьох наукових праць з психології та психотерапії — монографій, навчальних та методичних посібників, наукових статей. Кожний третій член асоціації має наукову ступінь із психології. Київські психодраматисти брали активну участь у міжнародних конгресах з психодрами, що проходили в Кракові (1997 р.) і Будапешті (1999 р.).

З доповіддю “Секція психодрами УСП: Досвід п’ятирічної діяльності” виступила голова секції психодрами Української Спільки психотерапевтів

О.П. Попелюк (Львів). Вона, зокрема, розповіла про цікавий досвід “Трускавецької школи психотерапії”, що існує з 1994 року, і вже випустила першу групу фахівців (серед них і психодраматистів), підготовлених відповідно до стандартів Європейської Асоціації Психотерапії. З 2000 року Школа розпочала навчання з новими групами спеціалістів. Автор зупинилася на проблемах вітчизняних стандартів підготовки психотерапевтів, через відсутність яких складається парадоксальна ситуація, що дипломи та сертифікати, визнані в Європі, не визнаються в Україні.

“Весь світ — театр: Психодрама і ХХ століття” — так називалася доповідь віце-президента “Асоціації психодрами”, докторанта Інституту соціальної та політичної психології АПН України П.П. Горностая (Київ). Він розповів про те, як виникнення і розвиток психодрами у світі пов’язані з історією людства в ХХ столітті, які наукові і соціально-культурні передумови (зокрема, революційні зміни в театральному мистецтві) сприяли появі цього надзвичайно цікавого і складного виду психотерапії, що став синтезом психологічної практики і мистецтва режисури. Психодрама, на думку автора, ніколи не залишалася у форматі тільки психотерапевтичного методу, претендуючи на статус методології, філософії, соціокультурного феномена. Теорія ролей Я.Л. Морено є взірцем поєднання наукової глибини і практичної спрямованості. Успіх психодрами блискуче ілюструється її зростаючою популярністю в світі, вона завойовує все більше симпатій серед людей різних країн.

З доповіддю “Психодрама в контексті міфів та метафор сучасності” виступила постійний представник “Асоціації психодрами” в PIFE, докторантка

Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка *І.А. Грабська (Київ)*. Вона почала свій виступ з обговорення питання про причини популярності методу психодрами, його відповідність сучасній соціокультурній ситуації. Порівнюючи цей напрямок з іншими школами, автор аналізувала міфологію, на якій базуються теорії різних напрямків психотерапії. У виступі прозвучала думка про те, що наш час відповідає карнавальній культурі з її зміною ролей та норм поведінки, необхідністю в соціальних інноваціях. Тому саме психодрама дає змогу людині якнайкраще адаптуватися до реалій, що швидко змінюються, і відчути свій креативний потенціал у сучасному складному світі.

Доповідь доцента кафедри філософії та політології *В.О. Єхало (Переяслав-Хмельницький)* “Порівняльний аналіз психодраматичного та соціодраматичного методів” присвячена аналізу особливостей методу соціодрами, який використовується в сучасних дослідженнях із соціології, соціальної психології, психіатрії та психотерапії. Специфіка соціодрами полягає в гіпотезі про можливість застосування театральної аналогії (чи метафор) для дослідження реальної поведінки індивіда. Особлива увага звертається на мистецтво управління враженнями, аналізується наскільки соціальні ролі індивідуумів відповідають цінностям, нормам і правилам поведінки, прийнятим у тій чи іншій формі суспільства.

Директор Українсько-німецького Центру Позитивної психотерапії, член Національної атестаційної організації УСП за напрямком “Позитивна психотерапія” *В.І. Карикаш (Черкаси)* виступив з доповіддю “Використання психодраматичних технік у контексті позитивної психотерапії *Н. Пезешкіана*”. Він розповів про цікавий досвід роботи Центру у сфері пропаганди та розвитку позитивної психотерапії, про участь у міжнародних програмах та наукових форумах, підготовку спеціалістів тощо. Автор відзначив, що цей метод психотерапевтичної практики зараз активно розвивається, вбираючи з інших течій корисні надбання. Психодрама близька позитивній психотерапії не лише запозиченням

окремих технік, а й ігровим, метафоричним підходом до життя.

З доповіддю “Особливості психодраматичної роботи з пограничними клієнтами” виступила старший науковий співробітник Інституту психології ім. Г.С. Костюка *Т.П. Юрченко (Київ)*. Вона констатувала потребу можливості включення в гетерогенну психодраматичну групу учасників з пограничною особистісною організацією, тобто тих індивідів, котрі мають розмиту особистісну ідентичність, яка проявляється в наявності суперечливих рис характеру, переживанні внутрішньої пустоти, переважанні розщеплення над витісненням, як звичного способу Я-поводження з амбівалентностями. Аналізуючи особливості роботи з такими клієнтами, автор вказала на посилення у них відреагування афектів замість їх усвідомлення і вербалізації, на переважно нарцисичне, ідеалізуюче і знецінююче перенесення, яке підсилює групову динаміку й ускладнює завдання ведучих психодрами.

З доповіддю “Особливості організації і проведення психодраматичних занять у приватному ВНЗ” виступила викладач Експериментального інституту педагогічної освіти *С.С. Фролова-Безкоровайна (Тернопіль)*. Вона розповіла про досвід використання психодрами у процесі підготовки практичних психологів, зокрема, зупинилася на тому, як побудовані навчальні заняття, які переваги та недоліки має такий спосіб організації навчального процесу.

Завідувач психологічною службою Чернігівського Центру медико-соціальної реабілітації дітей-інвалідів *В.І. Мозговий (Чернігів)* у своїй доповіді “Психодрама в Україні — перспективи розвитку” відмітив, що перспектива розвитку психодрами як ефективного методу можлива, якщо психодраматична практика навчання спеціалістів і сам метод безпосередньо прийде до “свого” терапевта і “свого” клієнта в кожному регіоні України. Багато питань — від того скільки платити за навчання психодрамі і які кваліфікаційні вимоги повинні бути поставлені перед спеціалістом із психодрами, щоб він був допущений до самостійної терапевтичної практики, органі-

зації казуїстичних семінарів за окремою проблематикою — вимагають широкого і відкритого обговорення усіх фахівців, котрі практикують у психодраматичному професійному контексті.

Важливим напрямком роботи конференції, якому присвячено найбільший відсоток часу, стали творчі майстерні, де психодраматисти могли поділитися своїм досвідом проведення психодраматичних тренінгів. Надзвичайну цікавість викликала презентація угорських майстрів *Ш. Оноді* та *Х.К. Шаркаді*, які продемонстрували роботу з “внутрішньою дитиною”. Були представлені також такі творчі майстерні “Асоціації психодрами”: “*Чоловічі та жіночі ролі*” (*Л. Литвиненко, Н. Коваль*); “*Життєві ролі людини*” (*П. Горностай*); “*Креативна психодрама*” (*І. Грабська, А. Івакіна*); “*Любов — це тільки почуття?*” (*В. Демченко, Н. Слав’янова*); “*Робота з метою*” (*В. Бондар, І. Журавльова*); “*Мій життєвий шлях*” (*Т. Зайцевська*); “*Я і мої взаємовідношення з людьми*” (*Л. Піддубна, О. Ковальова*).

Приємною несподіванкою для учасників стала презентація “Асоціації психодрами”, яка була організована у вигляді театралізованого дійства, котре у метафоричній, а почасти і в гротескно-гумористичній, формах розповідало про виникнення і розвиток психодрами та історію Київської психодраматичної організації. Була презентована також щойно створена Internet-сторінка Асоціації (www.paichodrama.kiev.ua), де можна познайомитися з новинами Асоціації, її членами, методом психодрами тощо.

Завершував програму конференції круглий стіл “*Проблеми та перспективи розвитку психодрами в Україні*”, на якому виступили не лише організатори, а й фахівці, які працюють у різних установах та організаціях — психологи, психотерапевти, представники бізнесу, реклами, запрошені журналісти. Розглядалося багато нагальних проблем розвитку та пропаганди цього цікавого і ефективного методу групової психотерапії в Україні, передовсім завдання пошуку клієнтів та роботи з ними, набору психодраматичних груп, професійної етики. Чимало уваги зосереджувалося на питан-

нях рекламної популяризації психодрами, оскільки незнайомий для більшості людей метод (особливо на периферії) вимагає перш за все роз’яснення його специфіки, не може обмежуватися простим інформуванням.

Важливою темою в обговоренні стала проблема підготовки фахівців, оскільки від його професійності, досвіду і майстерності значною мірою залежить успіх розвитку психодрами в нашій країні, популярність навчальних тренінгів. Практично всі зійшлися на думці, що ця підготовка має здійснюватися згідно із міжнародними стандартами, що вимагає розв’язання цілої низки методичних та організаційних завдань.

Учасники дискусії зупинилися також на проблемі сприяння створенню законодавчої бази розвитку психотерапії в Україні, оскільки її відсутність у кращому випадку ставить професійних і досвідчених психологів і психотерапевтів в один ряд з різними псевдо екстрасенсами чи ворожками, а в гіршому — робить їхню діяльність, м’яко кажучи, незаконною. Законодавче врегулювання психотерапевтичної (зокрема, психодраматичної) діяльності необхідне не лише для захисту діяльності фахівців, котрі спроможні на високому рівні надавати психологічну допомогу людині, а й для захисту клієнтів від недоброякісних послуг, які можуть зашкодити їхньому психічному здоров’ю.

Загалом конференція ще раз підтвердила, що проблема психологічної допомоги особистості (психодрама — це один з найефективніших її видів) є досить актуальною для нашої країни, а її розв’язання — важлива передумова на шляху створення повно демократичного суспільства. Цей науковий форум викликав неабиякий інтерес у засобів масової інформації. Відразу після конференції з’являються сюжети про психодраму на телебаченні (канали ТРК “Київ” та “1+1”) і на сторінках газет: “Сьогодні” (2001 р. — №20), “Вечерние Вести” (2001 р. — №20), “Зеркало недели” (2001 р. — №8). Хочеться сподіватися, що психодраматичний рух в Україні буде мати успіх, і згодом стане помітною складовою розвитку вітчизняної практичної психології.